

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav translatologie

Bakalářská práce

Uršula Hájková

Komentovaný překlad: *Parlons immigration en 30 questions* (F. Héran, 2012, Paříž, str. 30– 61)

Commented translation: *Parlons immigration en 30 questions* (F. Héran, 2012, Paříž, str. 30– 61)

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat především vedoucímu práce, doc. PhDr. Tomáši Dubědovi, Ph.D., za trpělivost při výběru výchozího textu a za cenné rady, které mi poskytl během konzultací.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 22. května 2015

.....

Uršula Hájková

Abstrakt

Tato bakalářská práce se věnuje dílu francouzského demografa Françoise Hérana *Parlons immigration en 30 questions*. V praktické části nejprve přeložíme vybrané kapitoly této knihy do češtiny. V teoretické části se následně budeme věnovat analýze výchozího textu a komentáři jednotlivých překladatelských problémů a jejich řešení.

Klíčová slova

překlad, překladatelská analýza, komentovaný překlad, imigrace, emigrace

Abstract

This bachelor thesis consists of a commented translation of selected chapters from the book *Parlons immigration en 30 questions* written by François Héran. In the first part, the translation from French to Czech is presented and the second part analyses the source text and comments on possible translation problems and their solutions.

Key words

translation, translation analysis, commented translation, emigration, immigration

Obsah

1. Úvod.....	1
2. Překlad.....	2
3. Komentář.....	27
3.1 Analýza výchozího textu	27
3.1.1 Vnětextové faktory.....	27
3.1.2 Vnitrotextové faktory.....	29
3.2 Překladatelská úskalí a jejich řešení	33
3.2.1 Rovina lexikální	33
3.2.2 Rovina morfosyntaktická	37
3.2.3 Neverbální prvky v textu	40
3.2.4 Překlad reálií a nepřesnosti výchozího textu	43
4. Závěr.....	46
5. Bibliografie.....	47

1. Úvod

Předmětem této bakalářské práce je komentovaný překlad z francouzštiny do češtiny. K překladu jsme si vybrali několik kapitol z knihy *Parlons immigration en 30 questions*, kterou napsal v roce 2012 francouzský demograf François Héran. Jedná se o popularizační příručku, jež má za cíl podat laické veřejnosti přesná a nezkreslená fakta o imigraci. Kniha má dvě části – zatímco v první se autor věnuje aktualitám a francouzským zákonům týkajících se přistěhovalectví, druhá část je rozdělena, jak název napovídá, na třicet otázek a odpovědí, v nichž se zaměřuje nejen na Francii a její současný vztah k imigraci, ale kde zmiňuje i příklady z historie a ze zahraničí. K překladu jsme si vybrali patnáct z těchto podtémat. V teoretické části budeme následně analyzovat výchozí text a blíže se podíváme na jednotlivá překladatelská úskalí, na která jsme v průběhu překládání naráželi, a na jejich řešení.

2. Překlad

Kolik žije ve Francii přistěhovalců?

Přistěhovalci tvoří méně než 10 % obyvatel

Francouzský statistický institut INSEE odhaduje, že 8,4 % obyvatel metropolitní části Francie, to znamená včetně Korsiky, jsou přistěhovalci. Jejich počet stoupl ze 4 milionů v roce 1982 na 5,2 milionů v roce 2008, tj. o třetinu za 25 let, a roste dvakrát rychleji než počet původních obyvatel.

I po zaokrouhlení na 10 % však tento podíl zůstává nižší než u mnohých vyspělých zemí – Švýcarsko (23 % přistěhovalců v roce 2008), Austrálie a Kanada (21 %), Rakousko (16 %), Španělsko a USA (14 %) a Německo (13 % bez obyvatel bývalého východního Německa). Francie je svým poměrem, bližším Nizozemsku či Velké Británii, vzdálena oběma krajním případy, kterými jsou na jedné straně země Perského zálivu (až 70 % ve Spojených arabských emirátech) a na straně druhé země patřící k nejlidnatějším státům jako například Japonsko (pouhých 1,7 %) či Indie a Brazílie (0,4 %).

Děti přistěhovalců již nejsou přistěhovalci

Stejně jako v jiných zemích, i ve Francii má věková pyramida přistěhovalců zvláštní tvar pikového esa s téměř prázdnou základnou, a to z prostého důvodu – děti přistěhovalců, které se narodily na území Francie, již nejsou přistěhovalci. Narodil od svých rodičů totiž nepřekročili žádnou hranici, je ale správné je započítat, avšak odděleně. Dospělých od 18 do 50 let žije ve Francii 3,1 milionů.

(Tabulka)

Francouzi, přistěhovalci a cizinci v roce 2008

Celkový počet obyvatel 63,9 milionů

Francouzi 60,2 milionů

Cizinci 3,7 milionů

Rodilí či naturalizovaní Francouzi narození ve Francii 58 milionů

Naturalizovaní Francouzi narození mimo Francii 2,1 milionů (40 % přistěhovalců)

Cizinci narození mimo Francii 3,1 milionů (60 % přistěhovalců)

Cizinci narození ve Francii 0,5 milionu

Přistěhovalci 5,2 milionů

Zdroj: INSEE, *Sčítání obyvatelstva 2008*, celá Francie

Obyvatelé bývalých kolonií míří do Francie

Od 90. let jih Evropy přitahuje přistěhovalce různého původu (Ukrajina, Albánie, Maroko, Kolumbie, Ekvádor, Brazílie, Africký roh a další země). Celková imigrace do Evropské unie se tedy diverzifikovala.

Ve Francii se ale naopak zvýšila imigrace z bývalých kolonií v severní a subsaharské Africe a od té doby také klesá počet přistěhovalců z Iberského poloostrova (ze Španělska a Portugalska).

Generace „1,5“

Americký sociolog Alejandro Portes vytvořil označení „generace 1,5“ pro děti přistěhovalců, které v dětství musely se svými rodiči migrovat. Tato generace je ovlivněna původním prostředím a zároveň zemí, ve které chodila do školy.

Kolik příslušníků „druhé generace“ žije ve Francii?

3,1 milionů obyvatel má minimálně jednoho rodiče přistěhovalce

Dlouho se oficiální statistiky zabývaly pouze dětmi přistěhovalců, které se svými rodiči žily v jedné domácnosti. V současnosti ale nové průzkumy popisují „druhou generaci“ (nazývanou rovněž „potomky přistěhovalců“), která již dospěla – 11 % dospělých mezi 18 a 50 lety, to znamená 3,1 milionů obyvatel, má minimálně jednoho rodiče přistěhovalce. Tento poměr je

vyšší před osmnáctým rokem a naopak nižší po padesátém roce. Dohromady tyto dvě generace tvoří 20 % dospělé populace žijící ve Francii.

Průzkumy o imigrantech

Francouzská Národní komise pro informatiku a svobodu (CNIL) opravňuje anonymní průzkumy statistického úřadu a výzkumných ústavů k tomu, aby mohly klást i otázky týkající se země narození a národnosti obou rodičů dotyčné osoby. Tyto informace umožní lépe zařadit děti přistěhovalců. Průzkumy se zaměřovaly na různé aspekty: *Mobilita přistěhovalců* (1992), *Rodina* (1999), *Zaměstnání* (2003), *Vzdělání a kvalifikace* (2004), *Bydlení* (2006), *Životní dráha a původ* (2008) nebo průzkum s názvem *Generace*, prováděný po dokončení školy. Francie tímto způsobem dohání ostatní evropské země.

(Tabulka)

Počet přistěhovalců a jejich dětí podle původu

Evropa

Itálie

Španělsko

Portugalsko

zbytek EU 27

zbytek Evropy

Afrika

Alžírsko

Maroko

Tunisko

zbytek Afriky

Asie

Turecko

zbytek Asie

Severní a Jižní Amerika

Přistěhovalci

2 rodiče přistěhovalci

Pouze 1 rodič přistěhovalec

V tisících, metropolitní Francie, 2008

Zdroj: INED/INSEE, průzkum *Životní dráha a původ*, 2008

Příslušníků druhé generace a smíšených párů je více ve starších migračních proudech

V rámci dlouhodobých migrací, které jsou v současnosti slabší (například Itálie a Španělsko), jsou dospělí pocházející z druhé generace (jejichž rodiče jsou většinou po smrti) početnější a většina jejich dětí pochází ze smíšených párů (jeden rodič narozen ve Francii, druhý přistěhovalec). Naopak je tomu u nedávné vlny přicházející z Turecka, západní Afriky, východní Evropy nebo Ameriky, která prozatím čítá málo dospělých z druhé generace, a ještě méně pocházejících ze smíšených párů. Mezi těmito dvěma krajními případy se nacházejí přistěhovalci z Portugalska a Alžírsko, kteří v zemi žijí středně dlouhou dobu.

Kde přistěhovalci žijí?

Výrazná nerovnováha v regionech

Přistěhovalci se se svými rodinami soustředí zejména do nejvíce industrializovaných regionů, do hraničních departementů, podél Rhony a na jihovýchodě Francie. Není neobvyklé, že tvoří většinu místního obyvatelstva, což podstatně ztěžuje integraci.

Faktory ovlivňující rozmístění imigrantů

Kde se mají noví příchozí sklon usazovat? Studie uvádějí čtyři příčiny, které se ovšem vzájemně nevylučují – v oblastech s širokou nabídkou práce, tam, kde již žijí krajané, podle cen nemovitostí a v místech se sociálním bydlením. Druhá generace má ale podle studie francouzského demografického ústavu INED z dubna 2011 tendenci čtvrtě s vysokým počtem přistěhovalců opouštět.

Segregace – málo prozkoumaný jev

Tyto čtyři faktory se mění podle rodinné situace, počtu dětí, délky pobytu a ekonomické situace. Předtím ale než budeme moci hovořit o prostorové segregaci, či dokonce diskriminaci, je třeba tyto faktory řádně prozkoumat. Vzhledem k obtížnému přístupu k přesným údajům sčítání obyvatelstva ovšem podobné analýzy zůstávají ve Francii vzácné.

Nerovnoměrné rozmístění podle regionů

12 % tureckých přistěhovalců žije v Alsasku, 35 % přistěhovalců z Komor žije na Azurovém pobřeží (Provence-Alpes-Cote d'Azur) a 70 % imigrantů ze západní Afriky v Ile-de France. Podíl přistěhovalců ve společnosti se tedy výrazně mění podle místa. Maxima je dosaženo v Seine-Saint-Denis – 39 % přistěhovalců a 36 % dětí přistěhovalců celkově činí 75 %. Průměr v Ile-de-France se pohybuje kolem 17 % přistěhovalců a 20 % dětí přistěhovalců.

(Tabulka)

Podíl přistěhovalců v letech 2004–2005 podle regionu

Ile-de-France

Alsasko

Provence-Alpes-Cote d'Azur

Languedoc-Roussillon

Rhone-Alpes

Korsika

Lotrinsko

Midi-Pyrénées

Franche-Comté

Akvitánie

Champagne-Ardenne

Burgundsko

Centre

Auvergne

Nord-Pas-de-Calais

Pikardie

Limousin

Horní Normandie

Poitou-Charentes

Pays de la Loire

Dolní Normandie

Bretaň

Zdroj: INSEE, *Enquetes annuelles de recensement*, 2004–2005

Život v nejistých podmínkách

Podle průzkumu uskutečněného ústavu INSEE a INED z roku 2008 žije 45 % přistěhovalců ze severní Afriky, Turecka a subsaharské Afriky v 10 % čtvrtí nejvíce postižených nezaměstnaností. Tento poměr klesá u druhé generace na 37 % a u dětí francouzských rodičů je nižší než 10 %.

Jak se měří migrační proudy?

Francie přijímá 80 milionů návštěvníků, z toho 200 tisíc přistěhovalců

Francie každoročně přijímá 80 milionů návštěvníků, z čehož přibližně 200 tisíc, to znamená 1 ze 400, tvoří přistěhovalci. Existují dva způsoby, jak tento údaj zjistit – spočítat povolení k pobytu udělená minimálně za jeden rok nebo vybrat prohlášení o jejich obvyklém bydlišti ve Francii.

Počet povolení k pobytu neodpovídá výsledkům sčítání

Ve Francii počet povolení k pobytu označuje počet imigrantů nepocházejících ze zemí Evropské unie, kteří na území vstoupili legálně. Odchody a úmrtí se ovšem aktualizují se zpožděním či neúplně, a proto počet platných povolení k pobytu převyšuje počet dospělých cizinců, sčítaných každoročně INSEE, o 29 % – to znamená 2,2 milionů místo 1,7. Když si uvědomíme, že u pokrytí cizinců v rámci sčítání je stále co zlepšovat, správná hodnota se bude pohybovat mezi těmito dvěma údaji.

Registr obyvatel neexistuje

Ostatní země zaznamenávají pohyb migrantů v registru obyvatel. Francie nic takového ale k dispozici nemá, neboť poslední vláda, která ustanovila povinnost hlášení změny adresy byla vláda ve Vichy (1940–1944). Po jejím zrušení po osvobození žádný návrh zákona na jeho obnovení neuspěl.

Neucelené údaje

Počet migrantů odcházejících z Francie se pohybuje mezi čtvrtinou a třetinou počtu příchoďů. Kvůli absenci registru je ale tento odhad nespolehlivý. Je založen na několika nejednotných údajích – neobnovená povolení k pobytu, přistěhovalci, kteří již nefigurují na seznamech sčítání obyvatel, migrace v rámci EU známé díky průzkumům o zaměstnanosti, sčítání obyvatelstva v jiných zemích a další. INSEE ale tyto zdroje nevyužívá kontinuálně. V této oblasti tedy ještě zbývá udělat velký pokrok.

Hranice tří měsíců?

Turistické vízum vyprší po třech měsících a poté se pobyt ve Francii stává ilegálním. Pokud ale nepřesáhne jeden rok, demografové se řídí pravidly Organizace spojených národů (OSN) a

nezabývají se jím. To byl případ většiny přistěhovalců, kteří Francií pouze procházeli v naději dostat se ze Sangatte v departementu Pas-de-Calais do Anglie. Ve Francii strávili několik měsíců, ale do celkového počtu přistěhovalců nebyli započítáni.

Registry obyvatel v evropských zemích

Spolu se Spojenými státy a Velkou Británií patří Francie k zemím, které nepoužívají registr obyvatel. V ostatních evropských zemích každý občan nahlašuje svůj příjezd a odjezd do obecního registru, který mu otevře přístup k sociálním službám, ke škole atd. Registry, jež zabezpečují velice kvalitní služby, ovšem podhodnocují počet emigrantů, tudíž je výhodné zůstat zapsaný.

Kolik cizinců vstoupí každoročně na území Francie?

Přibližně 210 000 bez Evropanů

Povolení k pobytu umožňuje ve Francii u pravidelných migrantů zaznamenat jejich první vstup na francouzské území. K přibližně 210 000 přistěhovalcům je třeba přidat ty původem z Evropského hospodářského prostoru (EU + tři země z Evropského sdružení volného obchodu, ESVO), kteří jsou od roku 2005 osvobozeni od povinnosti žádat o povolení k pobytu. Jejich počet je na základě průzkumů odhadován na 55 000.

Mezi lety 1997 a 2002 se za vlád Alaina Juppého a následně Lionela Jospina počet vstupů na francouzské území zdvojnásobil a od té doby neklesl. Nejvýznamněji se na tomto růstu podílí Čína, západní Afrika a země Maghrebu. Nárůst zaznamenaný ve stejné době v Evropě je ale v jiných oblastech ještě silnější, zejména ve Středozeří a na Britských ostrovech.

Počet imigrantů je právně značně limitován

Po ustanovení zákona z roku 2006 povolujícího „vybranou imigraci“ se následně roku 2007 pootevřela možnost přímého nabírání pracovníků. Stejně jako přijímání uprchlíků ale hraje pouze malou roli. Kromě studentů je nejvýznamnější plnoprávná imigrace z rodinných důvodů za účelem sloučení rodiny, a to požádaná cizincem či v případě, že je partnerem Francouz. Zákony, jež mají za cíl bojovat proti zneužívání těchto postupů, měly jen malý dopad na objem a strukturu migračních proudů.

(Tabulka)

Počet příchodů afrických imigrantů od roku 1994

Maghreb

Subsaharská Afrika, dříve francouzská

Zbytek Afriky

Zdroj: Povolení k pobytu převzatá INED

(Tabulka)

Z jakého důvodu přicházejí imigranti do Francie?

Různé

Humanitární důvody (např. azyl)

Studium

Manželství (francouzský partner)

Sloučení rodiny

Práce(ne sezónní)

Zdroj: *Zpráva vlády pro parlament o migrační politice* (2011) a zpráva *SOPEMI*, OECD (2011)

Je Francie zemí masivní imigrace?

Imigrace tvoří pouhou čtvrtinu demografického růstu Francie

Populace obecně roste, pokud počet narození převyšuje počet úmrtí (přirozený přírůstek) a pokud počet příchodů převyšuje počet odchodů (migrační saldo nebo čistá migrace). Ve

Francii je natalita podporována, ale migrační saldo zajišťuje sotva 25 % demografického růstu. To je v porovnání s lety 1955–1975, během kterých dvojnásobná imigrace rozšiřovala chudinské čtvrti, málo. U našich sousedů (Německo, Švýcarsko, Itálie a Španělsko) je stejně narození jako úmrtí, proto jejich demografický růst závisí pouze na migraci.

Masivní imigrace v Německu (1981–1995) a ve Španělsku (2002–2009)

Kolem roku 1990 bylo evropskou zemí s masivní imigrací Německo. Po roce 2000 ale migrační saldo ve Španělsku vystoupalo na 15 ‰, což bylo šestkrát více než ve Francii. Díky ukončení bojů na Balkáně a ekonomickému růstu v Turecku totiž kleslo německé migrační saldo. Z důvodu krize se také ve Španělsku imigrace rapidně snížila. Oproti tomu ve Francii imigrace stoupala do roku 2000 a znovu se stabilizovala na méně než 100 000 imigrantech za rok (1,5 ‰).

„Dlouhodobé dávkování“ namísto masivní vlny

Imigranti tvoří čtvrtinu demografického růstu ve Francii a i v případě, že tento počet navýšíme o nelegální přistěhovalce, stále zůstane nízký. Ale pokud vezmeme v úvahu předešlá desetiletí (Francie začala imigranty přitahovat od poloviny 19. století), tento skromný přírůstek stačí na to, aby změnil složení obyvatelstva. To má za výsledek, že 22 % obyvatel Francie má nejméně jednoho rodiče či prarodiče cizince.

Realitu nepopírat, ale správně ji popsat

V určitých oblastech je vysoký výskyt imigrantů (včetně příslušníků druhé generace) nepřehlédnutelný. Ale pokládat jej za výsledek nedávného masivního přílivu by byla chyba. Nesmíme totiž zaměňovat vliv současné imigrace a opožděný dopad přistěhovalecké vlny z let 1970 a 1980.

Na jedné straně tedy můžeme podtrhnout skromný podíl migračního salda na rozvoji francouzské populace a na straně druhé změny, které z toho vyplývají. To ovšem žádným způsobem nepopírá současný stav imigrace, který je charakterizován imigračním tlakem na hranicích, postupem některých migračních proudů, vysokým procentním podílem přistěhovalců v určitých lokalitách nebo širokým rozsahem problémů s integrací.

Od kdy je Francie zemí imigrace?

Francie přijímá přistěhovalce již od 19. století

Francie je nejstarší imigrační zemí v Evropě. Vzhledem k nedostatku pracovní síly nutné k industrializaci začala Francie od druhé poloviny 19. století vyhledávat zahraniční dělníky. Tuto situaci vysvětlují dva faktory – pokles plodnosti započatý v 18. století a obrovské ztráty v revolučních a napoleonských válkách. Francie se narozdíl od Anglie, Irska, Německa nebo Itálie nepodílela na osídlování Severní a Jižní Ameriky na konci 19. století, tedy v době, kdy byla ještě v plném demografickém růstu.

Imigrační proud je jen výjimečně přerušován

Ve 20. století Francie přerušuje imigraci pouze dvakrát v době míru. Během hospodářské krize ve 30. letech není nabírání cizinců podporováno a přístup ke svobodným povoláním je jim odepřen. Poláci jsou nuceni vrátit se do Polska a migrační saldo je negativní. Během vlády ve Vichy (1940–1944) se tato politika ještě mnohonásobně zpříšňuje přijetím xenofobní a antisemitské legislativy.

V červenci 1974 uprostřed ropného šoku Francie napodobuje Německo a zabraňuje vstupu cizích pracovníků a jejich rodin. Státní rada ale připomíná, že sloučení rodiny odpovídá mezinárodnímu právu. Plán na zorganizování návratu jednoho milionu Alžíránů se však nevydařil.

Hlavní imigrační proudy ve Francii za posledních 150 let

Belgičané	1850–1935	Malijci	Od 1965
Židé z Blízkého východu	1880–1914	Senegalci	Od 1965
Italové	1880–1960	Tunisané	Od 1970
Švýcaři	1920–1930	Malgaši	1970–1985
Arménci	1920–1935	Vietnamci	1970–1985
Poláci	1925–1938	Turci	1970–2000
Španělé	1936, 1955–1970	Britové	Od 1975

Alžířani	Od 1945	Číňané	Od 1975
Maročani	Od 1950	Sřílančané	1975–1990
Jugoslávci	1960–1980	Kambodžané	1975–1990
Portugalci	1960–1985	Němci	Od 1990
Harkiové ¹	1962		

Zdroj: INSEE

Muzea věnovaná historii imigrace

Ellis Island nedaleko New Yorku byl mezi lety 1892 a 1954 vstupní branou pro 12 milionů imigrantů. Muzeum bylo veřejnosti otevřeno roku 1976 a nabízí velice poučnou prezentaci o příjezdu imigrantů a jejich následné „selekcí“. Francie, pyšná na svou dlouhou historii imigrace, si v roce 2007 nechala v Palais de la Porte dorée v Paříži vybudovat Národní muzeum historie imigrace (CNHI).

Bohatá stálá expozice nabízí statistiky, archivní dokumenty, svědectví a umělecká díla. Dočasné výstavy se oproti tomu soustředí na určitá témata (např. *Imigrace a fotbal*) nebo na jednotlivé komunity (např. *Poláci ve Francii od roku 1830*). Muzeum úzce spolupracuje s asociacemi, profesory a s badateli.

Je Amerika pohostinnější než Evropa?

I Evropa je kontinentem imigrace

Jsou tradiční země imigrantů (USA, Kanada, Argentina, Austrálie a další) pohostinnější než starý kontinent? Toto platilo v dobách kolonizace od 17. do 19. století. Ale po roce 2000 Evropa zaznamenala migrační saldo podobné americkému a kanadskému. Přes restriktivní opatření se i Evropa stala kontinentem imigrace.

¹ etničtí Alžířané, kteří sloužili ve francouzské armádě během alžířské války (1954–1962)

Nastolení proimigrační politiky

Žádná země není z podstaty otevřená imigraci. Brzy poté, co se z potomků imigrantů stalo původní obyvatelstvo, se za sebou rozhodli zavřít bránu, aby ochránili svou „identitu“.

Obrana nadřazenosti domácích obyvatel (tzv. nativismus) inspirovala ve Spojených státech zákaz asijské imigrace od roku 1882. Během let 1923 a 1965 byly ustanoveny imigrační kvóty podle země původu. Právě díky změně politiky zrušily Spojené státy a Kanada národní kvóty a otevřely se více imigraci.

Národní, ve skutečnosti však etnické kvóty

Mezi lety 1923 a 1965 ustanovily Spojené státy kvóty podle země původu. Aby se dodržel poměr přistěhovalců vzešlý ze sčítání obyvatelstva v roce 1890, byli upřednostňováni imigranti ze severní a západní Evropy na úkor Italů, Řeků, Slovanů a Židů ze střední Evropy (hispánská imigrace byla v té době ještě velmi slabá). Ve skutečnosti se tedy jednalo o etnické kvóty.

Imigrační program jednoho kandidáta na prezidenta

Mladý senátor John Kennedy v roce 1959 zveřejnil knihu *A Nation of Immigrants*, ve které bojuje za návrat Ameriky ke své dlouhodobé tradici imigrace. Po zvolení prezidentem ale nestihl imigrační kvóty sám zrušit, a proto toto rozhodnutí připadlo roku 1965 na jeho následovníka Lyndona Johnsona. To nečekaně způsobilo příchod zejména hispánské imigrace.

Věděli jste, že...

...v letech 1950 a 1965 přijímala Francie proporčně více přistěhovalců než USA? Americké kvóty totiž značně omezily příchod imigrantů.

Jsou imigranti z Evropské unie imigranty?

„Opravdových“ imigrantů v rámci EU ubývá

Od roku 2007 mohou občané Evropské unie (EU) v jejím rámci měnit místo bydliště bez povolení k pobytu. Od roku 1992 mohou také volit v komunálních a evropských volbách. Z toho pramení tendence nepovažovat je za „opravdové“ přistěhovalce. O koho se jedná?

Švýcaři, Norové a Island'ané mají stejná práva jako občané EU. Imigrace přicházející ze států, které do EU vstoupily v roce 2004 (např. Polsko) nebo v roce 2007 (Bulharsko či Rumunsko), ale byla opožděna o 2–7 let. To záviselo na smlouvě o přistoupení podepsanou každou zemí.

Pro demografy ale zůstávají imigranty

Francouzské veřejné statistiky ale tyto imigranty vnímají podle jejich mezinárodní definice. Dokud v Evropě přetrvávají hranice mezi jednotlivými státy, občané EU, kteří se usadí v jiné zemi Unie (a těch je kolem 2 milionů), budou mít vliv na národní migrační saldo vyjadřující rozdíl mezi počtem příchodů a odchodů na daném území . Jedná se tedy o imigranty.

Integrovaní z podstaty?

Přistěhovalci ze zemí EU se narozdíl od jiných nemusí učit francouzštinu, podepisovat smlouvu o integraci a ani složit přísahu republiky a jejím hodnotám. Jsou ze své podstaty považováni za integrované.

Od oficiálního k neformálnímu jazyku

Francouzská správa používá mezinárodní definici imigrace podle OSN, Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) a francouzské Vysoké rady pro integraci (HCI). Při politickém projevu se ale mají věci jinak. Například v červnu roku 2008 prezident republiky tvrdil, že nezaměstnanost mezi přistěhovalci dosahuje 23 %, zatímco INSEE ji určila na 17 %. Na údiv některých reagoval Elysejský palác vysvětlením, že prezident použil termín „přistěhovalec“ v „běžném a obvyklém“ slova smyslu, tak jak ho zná z každodenního života, a myslel tím cizince pocházející výlučně ze zemí mimo Evropskou unii. V tomto případě byl tedy údaj 23 % správný.

Indonésie na Západě?

V Nizozemsku se ve statistikách týkajících se imigrace systematicky rozlišuje mezi Západem a Nezápadem (*westerse/niet-westerse*). Indonésie je ovšem jakožto bývalá kolonie řazena mezi západní státy.

Věděli jste, že...

... výroční zpráva vlády pro parlament o migrační politice Francie řadí obvykle Turecko, ležící z větší části v Asii, mezi evropské země?

Migrace nucené či dobrovolné?

Migrace z méně vyspělých zemí jsou často nucenými migracemi

Pronásledování, válka či hladomor nutí obyvatele utéct do sousední země. Většina imigrací přichází z méně vyspělých zemí, ale tento jev se objevil i v Evropě, a to během války v Jugoslávii. Mimo tyto krajní případy zůstává migrace za rodinou, studii či prací volbou.

A přesto je migrant zároveň i stratégem

Ať jsou jeho možnosti jakkoli omezené, přistěhovalec pracuje na dlouhodobém plánu pro sebe nebo své děti. Hledá si informace, vybírá mezi několika hostitelskými zeměmi, pročítá pravidla, navazuje kontakty. Čím dál tím častěji při migraci přebírají iniciativu ženy.

Tyto strategie byly věrně popsány pracovníky v terénu. Američtí antropologové tak mohli analyzovat, jak si někteří přistěhovalci razí cestu houštím pravidel a využívají přitom výhod manželství či adopce. Proto všechny humanitární organizace vědí, že si na tyto lidi musí při pomoci přistěhovalcům dávat pozor a nenechat se manipulovat.

V jakých zemích především nacházejí uprchlíci azyl?

Vysoký komisariát OSN pro uprchlíky napočítal na konci roku 2010 dohromady 11 milionů uprchlíků na celém světě (bez 15 milionů lidí, kteří se přestěhovali v rámci jedné země). Tři čtvrtiny uprchly do sousední země, rozvojové země jich přijímají 8 z 10. V čele hostitelských zemí stojí Pákistán, Írán a Sýrie.

„Hranice dělá pašeráka“

Začíná hra o čas mezi potencionálními imigranty na jedné straně, kteří se často snaží obejít předpisy hostitelské země, a mezi zákonodárci, horlivě bojujícím proti zneužívání, na straně druhé. Ale čím více se zpřísní pravidla, tím dražší bude cena za přechod hranice, a vzniknou tak nové protiprávní situace. Jak říká jedno španělské přísloví: „Hranice dělá pašeráka.“

Věděli jste, že...

... před nepokoji v roce 2011 přijala Sýrie 1,2 až 1,5 milionů uprchlíků, kteří utekli kvůli válce v Iráku, zahájenou Spojenými státy roku 2003?

... během revoluce v Libyi přijalo Tunisko a Egypt mnohem více uprchlíků než všechny západní země?

Proč emigrovat?

Existují tisíce důvodů, proč neemigrovat

Máme tendenci na to zapomínat, ale mezinárodní migrace zůstávají jevem dotýkajícím se pouze minima lidí. Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) eviduje celkem 200 milionů emigrantů po celém světě. To představuje pouhých 3 % světové populace a 6 až 8 % evropské populace. Důvody proč neemigrovat v naprosté většině případů převládají nad těmi proč emigrovat – náklady na cestu a na informace, dovednosti těžko uplatnitelné v jiné společnosti, neuznání diplomu, silné rodinné a společenské vazby, znalost jediného jazyka (monolingvismus) nebo láska k vlasti, nemluvě o odrazujícím efektu, který mají přísné imigrační politiky.

A dobré důvody, proč emigrovat

Mohli bychom si myslet, že se migranti přirozeně přesouvají z nejhudších oblastí do těch nejbohatších nebo z více obydlených do méně obydlených, a že tak zachovávají rovnováhu. Taková byla totiž idea Adama Smithe (1723–1790), zakladatele ekonomického liberalismu. Existuje ale množství opačných příkladů. Emigrace z ekonomických důvodů je selektivní – odcházejí ti nejambicióznější, nejčastěji mladí, kteří již mají něco za sebou. Rozšířená představa, že imigranty láká štědrost sociálního zabezpečení, byla také vyvrácena – tyto země jich přitáhly menší množství než Španělsko a USA.

Osobní důvody

Díky studiích o migraci se dozvídáme, že nejčastěji neemigrují ti, kteří jsou na tom nejhůř, ale ti, kteří chtějí něčeho dosáhnout. Chtějí uplatnit své dovednosti, hledají bezpečí nebo doufají v lepší budoucnost pro své děti. Rozlišovat mezi důvody k odchodu (*push factors*), a faktory, které ovlivňují výběr země (*pull factors*), je marné – jedná se totiž o potenciál, který tu hraje hlavní roli.

Práce, rodina, studia, azyl – oficiální důvody

Administrativa rozděluje žádosti podle motivu – ekonomické důvody, sloučení rodiny, žádost o azyl, studia či zdravotní důvody. Ve skutečnosti se příčiny překrývají a není neobvyklé jich v jedné rodině najít několik.

(Tabulka)

Různé důvody – případ Francie v roce 2010

Následovat partnera

Připojit se k rodině

Následovat rodiče

Změnit život

Uniknout před nejistotou

Zachránit život sobě či své rodině

Uniknout před chudobou

Zdravotní důvody

Přírodní katastrofa

Poznat jinou zemi

Najít práci

Budoucnost dětí

Studia, vzdělávání

Migranti za rodinou

Migranti za prací

Uprchlíci

Další

Můžeme opustit zemi a usadit se, kdekoli chceme?

Zásada byla formulována již v 17. století

V období předcházejícímu Velké francouzské revoluci a v komunistických zemích (stejně jako dnes v Severní Koreji a donedávna i na Kubě), stát prosazoval svou svrchovanost kontrolou odchodů, a nikoli příchodů. Podle *Všeobecné deklarace lidských práv* z roku 1948 má však „každý právo opustit kteroukoli zemi, i svou vlastní“. Tato zásada sahá až do časů holandského právníka Huga Grotia, který se za vlády Jindřicha IV. uchýlil do Paříže.

A později doplněna Kantem a Rousseauem

Jean-Jacques Rousseau tento princip cituje ve své knize *O společenské smlouvě* (1762). Přidává, že právo opustit svou zemi musí jít ruku v ruce s právem zůstat a požadovat změnu režimu. Nesmí se jednat o útěk kvůli nemožnosti vyjádřit svůj názor, ale o svobodnou volbu mezi dvěma možnostmi.

Immanuel Kant ve svém spisu *K věčnému míru* (1795) upravuje názor Grotia – právo opustit zemi předpokládá souhlas obyvatel v hostitelské zemi. Tímto Kant předznamenává svrchované právo každého státu kontrolovat příchod a pobyt cizinců podle rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva.

„Přerušený krok čápa“

Název filmu Theodora Angelopoula evokuje paradox práva zemi opustit, ale ne do ní vstoupit, který zdůrazňuje belgický právník Jean-Yves Carlier – můžete zvednout nohu nad hranici, ale za ni už ji položit nemůžete. Tato otázka je ovšem komplexnější. Právo opustit zemi má totiž svá omezení – zločinec nemůže uniknout spravedlnosti své země. Právo k vstupu je určitým kategoriím žadatelů garantováno mezinárodními dohodami.

Absolutní právo k pobytu neexistuje

Ústavní rada jej zrušila v srpnu roku 1993 – Ústava neposkytuje cizincům absolutní právo k pobytu na francouzském území. Zákonodárce má právo podniknout kroky za účelem ověření řádnosti pobytu.

Ale stejně tak neexistuje absolutní právo k zamítnutí pobytu

Stát nemá absolutní právo zamítnout žádost k pobytu, je totiž vázán mezinárodními dohodami, které podepsal. Některé z nich garantují právo na svobodný výběr partnera, právo žít v rodině a právo na azyl. Stát musí dodržovat své závazky a povolovat vstup imigrantů chráněných těmito konvencemi. Pochopitelně mu zůstává možnost kontrolovat zneužívání a ověřovat, jestli jsou žadatelé o azyl opravdu v nebezpečí.

Emigrují také Francouzi?

Sčítání obyvatel lze uskutečnit pouze v zahraničí

Migrační saldo nezáleží pouze na příchodech a odchodech cizinců, ale také samotných Francouzů. Při stabilním saldu by zvyšující se odchod Francouzů mohl být vyvážen zvyšující se imigrací. Jak to ale bez příslušných registrů, zaznamenávajících příchody a odchody, zjistit? Všichni Francouzi žijící v zahraničí nejsou přihlášení na konzulátech, jediným způsobem je tedy je zahrnout do sčítání lidu či do registrů v oné zemi.

Počet Francouzů žijících v zahraničí je stále nízký

OECD vyšla ze sčítání obyvatel provedených kolem roku 2000. Překvapením je, že počet odcházejících Francouzů patří mezi nejnižší v Evropě. Tolik obávaný odliv mozků je stále omezený – v zahraničí žije 4,3 % vysokoškolsky vzdělaných Francouzů oproti 12,1 % britských absolventů. Mimo sousední země volí Francouzi zejména USA a Kanadu.

Tendence navazuje na dávnou tradici

Francouzských regionů, které se podílely na osídlení Severní a Jižní Ameriky, je velice málo. Kromě Quebecu můžeme citovat baskickou kolonii v Montevideu v Uruguayi a Buenos Aires v Argentině, bretonské rybáře v Newfoundlandu v Kanadě nebo prodavače tkanin z francouzské obce Barcelonnette, kteří se mezi lety 1840 a 1910 usadili v Mexiku.

Počet Francouzů žijících v zahraničí v roce 2000 je jedním z nejnižších v Evropě

Země	(a)	(b)	Země	(a)	(b)
Malta	23,8	–	Itálie	4,6	4,8
Irsko	20,8	24,7	Nizozemsko	4,5	7,3
Kypr	19,3	39,7	Německo	4,3	5,5
Albánie	19,0	–	Belgie	4,1	6,2
Portugalsko	13,0	9,8	Polsko	3,9	9,3
Lucembursko	8,1	–	Dánsko	3,8	6,8
Bulharsko	8,0	6,5	Rumunsko	3,6	8,8
Řecko	7,2	8,2	Maďarsko	3,6	8,9
Švýcarsko	6,8	9,6	Norsko	3,3	4,7
Velká Británie	6,4	12,1	Švédsko	2,8	4,7
Finsko	5,9	6,7	Francie	2,3	4,3
Rakousko	5,0	9,7	Španělsko	2,2	2,5

Míra emigrace: (a) 15 let a více, (b) vysokoškolsky vzdělání

Zdroj: OECD

Málo francouzských zájemců o osídlování kolonií

Francouzská emigrace do Kanady započala roku 1534 a ustala po sedmileté válce (1756–1763). Současných 7 milionů Quebečanů je tedy většinou potomky 70 000 kolónů sečtených v roce 1760, kteří měli rekordní porodnost.

Po dobytí Alžírsko roku 1830 měla armáda problémy s udržení území a chtěla předat kontrolu kolónům. To se ale nesetkalo s velkou odezvou, a proto roku 1835 povolali Španěle z Baleár a z Valencijského společenství a později díky dekretu Adolpha Crémieux z roku 1870 přidělili 35 000 Židům žijícím na tomto území francouzské občanství.

Jak a proč žádat o azyl?

Z Ženevské úmluvy vyplývá individuální přístup

Ženevská úmluva z roku 1951 chrání každého uprchlíka, který má opodstatněný strach z pronásledování z důvodů rasy, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině nebo politickému přesvědčení. Patřit k ubližované menšině (například ženy, jež musí podstupovat obřízku či se vdávat z donucení) není dostatečným důvodem, je třeba udat osobní a aktuální důvod pronásledování. Z toho vyplývá snaha žadatelů vhodně upravit svůj životní příběh.

Cesta lemovaná úskalími

Od roku 1992 může pohraniční policie autora „zjevně nepodložené“ žádosti poslat do čekací zóny a zamítnout mu vstup do země.

Pokud povolení k pobytu získá, může se na tomto území volně pohybovat. Do té doby, než dostane od francouzské kanceláře zabývající se ochranou uprchlíků OFPRA odpověď na svou žádost o azyl, pobírá 10,83 euro denně. Kromě výjimečných případů nemá povolení pracovat. Vzhledem k tomu, že jsou speciální ubytovací střediska přeplněna (20 000 míst na 40 000 zájemců), žadatelé, a to zejména rodiny, mohou být ubytováni v hotelu. Celkové náklady na jejich ubytování jsou vyčísleny na 500 milionů eur.

Co je Dublin I a Dublin II?

Od roku 1997 platí ve Francii Dublinská úmluva, která byla vytvořena s cílem zabránit uprchlíkům žádat o azyl ve více zemích. Jeho složka musí být zpracována první zemí, do které vstoupil, z čehož vyplývá přetížení zemí na okraji (Řecko, Kypr, Malta a další). V roce 2003 vytvořilo nařízení známé jako Dublin II databázi otisků prstů (Eurodac), která sleduje právě opakované žádosti.

Rozhodovací proces

Francie dokázala vyrovnat mezinárodní charakter ochrany uprchlíků pomocí národní ochrany. Tu má na starosti OFPRA, která zamítá 85 % žádostí. Kontakt s mezinárodním právem je zajištěn odvolacím soudem v rámci Národního azylového soudu CNDA. Po odvolání je přijata přibližně jedna ze tří žádostí o azyl.

Které země patří mezi bezpečné?

Podle francouzského práva je země původu bezpečná, pokud zajišťuje, aby byly dodržovány zásady právního státu a lidská práva. Tyto žádosti jsou tedy vyřizovány „přednostně“ a neopravňují k pobytu. Seznam bezpečných zemí sestavuje OFPRA, která na základě vývoje politické situace pravidelně odebrává či přidává jednotlivé země. Francouzská Státní rada jej v minulosti několikrát opravila.

Věděli jste, že...

... poprvé v roce 1994 přijali američtí soudci žádost o azyl čínských párů, které unikaly před politikou jednoho dítěte odporující reprodukčním právům? Tento motiv ovšem nebyl ve Francii uznaný.

Je Francie zemí azylu?

Francie je velice žádaná

Francie je nejžádanější zemí azylu v Evropě. Z 236 000 žádostí za rok 2010 v rámci 27 členských států EU jich Francie obdržela 47 000, to znamená celkem 20 %.

Vezmeme-li ovšem v úvahu celkový počet obyvatel, tento „tlak“ je stále slabý. S 8 žadateli na 10 000 obyvatel (0,8 na 1000) zůstává Francie daleko za Švédskem a Norskem (33 na 1000), nemluvě o ostrovních státech (Kypr a Malta).

Ale stále méně vstřícná než Norsko

Je Francie nejštědřejší zemí v Evropě co se týče azylu? V žádném případě. V roce 2010 přijala 10 400 uprchlíků (z Kosova, Ruska, Konga, Bangladéše, Srí Lanky, Gruzie, Haïti a dalších zemí), což ji řadí na třetí příčku za Velkou Británií a Německem. V poměru

k celkovému počtu obyvatel je však Norsko sedmkrát, Švýcarsko a Švédsko šestkrát a Rakousko a Nizozemsko třikrát štedřejší než ve Francie.

1 % uprchlíků na světě

Ze všech industrializovaných zemí má na svém území nejvíce uprchlíků Německo – v roce 2010 jich bylo 600 000. Za ním následují USA (265 000) a Velká Británie (238 000). Francie jich přivítá 150 000, to znamená 1 % z 15 milionů uprchlíků na světě. Ne tedy více než je její podíl na světové populaci.

(Tabulka)

Počet nových uprchlíků v poměru k domácímu obyvatelstvu (2010)

Norsko

Švýcarsko

Švédsko

Rakousko

Nizozemsko

Kypr

Belgie

Velká Británie

Francie

Německo

Itálie

Polsko

Španělsko

Po rozhodnutí prvního stupně

Po odvolání

*Počet kladných rozhodnutí ve prospěch žadatelů o azyl za rok 2010, na 10 000 obyvatel

Zdroj: Eurostat, 2011

(Tabulka)

Odkud přicházejí uprchlíci usazení ve Francii?

Afrika

Asie

Severní a Jižní Amerika

Evropa

*Počet uprchlíků žijících ve Francii od roku 1975, podle kontinentu původu, v tisících

Zdroj: OFPRA, 2011

Můžeme určit počet nelegálních imigrantů?

Pouze nepřímým odhadem

Nelegální imigraci (to znamená bez víza či s neplatným vízem) dokážeme vyčíslit pouze nepřímými odhady. Ve Spojených státech využívá statistický úřad „metodu zbytku“, při které se odečtou legální přistěhovalci, dočasní přistěhovalci a ti, co odešli nebo zemřeli. Výsledkem je 11 milionů nelegálních přistěhovalců v porovnání s 38 miliony legálních přistěhovalců.

Švýcarsko se na druhé straně nejdříve zaměřuje na sektory, které zaměstnávají nejvíce ilegálních přistěhovalců (stavebnictví, gastronomie, móda), a poté tyto výsledky aplikuje na zbytek společnosti. Oproti tomu Francie se často opírá o údaje týkající se lékařské pomoci nabízené cizincům ve výjimečných situacích. V roce 2010 jim byla státní lékařská péče poskytnuta 200 000krát, to znamená 16krát méně než 3,6 milionům cizinců.

Nevýrazný výsledek regularizací

Dalším zdrojem informací jsou francouzské „regularizace“ v letech 1981 a 1997. Vždy když vláda nabídla ilegálním přistěhovalcům možnost přihlásit se a získat povolení k pobytu, vystoupit z ilegality se jich rozhodlo pouhých 143 000. Toto číslo zůstalo hluboko pod očekáváním. Podobně regularizace probíhala v červnu roku 2006 – tentokrát se týkala rodičů dětí, které chodí do školy. Nutnost mluvit francouzsky však značně omezila výsledný počet a přihlášek bylo evidováno pouze 20 000. V červnu 2006 bylo kladně vyhodnoceno 6 000 žádostí.

Příklady regularizace v zahraničí

V roce 1986 prezident Ronald Reagan „regularizoval“ 2,7 milionů ilegálních přistěhovalců. Přitáhla tato možnost více imigrantů (*magnet effect*)? V prvních letech velice málo, k nárůstu došlo až později. Španělsko se pod přílivem imigrantů rozhodlo regularizovat hromadně – 133 000 lidí v roce 1991, 400 000 v roce 2000 a 575 000 v roce 2005. Studie Univerzity v Zaragoze došla k závěru, že o tři roky později počet přistěhovalců přesahoval o 8 % počet zaznamenaný v porovnatelných zemích. Regularizace tedy přilákala další přistěhovalce v hojném, nikoli však masovém počtu.

Regularizovat hromadně, či postupně?

Nulová regularizace je nemyslitelná, zbývají tedy dvě možnosti. Buď pomocí hromadné regularizace snížit počet dříve zamítnutých žádostí, nebo postupně legalizovat ty přistěhovalce, kteří si již vytvořili v zemi vazby. Variantou druhé možnosti je posuzovat žádosti „případ od případu“, což je prosazováno v *Evropském paktu o přistěhovalcích a azylu* z roku 2008. Pokud k tomu ale bude docházet málo, vzniknou tak podmínky pro první variantu.

Ojedinelý případ Španělska

Rámcový zákon z roku 1985 zavazuje radnice evidovat všechny obyvatele, a to včetně přistěhovalců bez povolení. Povolí jim tak přístup ke školství a zdravotní péči, aniž by se do toho vměšovala policie. Nárůst žádostí o povolení k pobytu tedy umožňuje odhadnout počet nelegálních přistěhovalců.

3. Komentář

3.1 Analýza výchozího textu

3.1.1 Vnětextové faktory

3.1.1.1 Autor a jeho záměr

François Héran je francouzský demograf a bývalý ředitel francouzského demografického ústavu INED. Na prestižní Ecole normale supérieure získal doktorát z filozofie, poté svou pozornost ovšem obrátil k etnografii a sociologii – po čtyři roky se věnoval výzkumu nejen v samotné Francii, ale i ve Španělsku či Bolívii. Následně začal pracovat ve francouzském statistickém ústavu INSEE, ve kterém vedl výzkumy týkající se zejména sociability Francouzů a struktury a významu rodiny. Po několika letech se stal ředitelem INED, v jehož čele zůstal celých deset let až do roku 2009. V současné době vyučuje v Institutu politických studií Sciences Po v Paříži a na švédské univerzitě v Lundu. Zároveň je nadále významnou osobností na poli sociologie a demografie a často se v médiích vyjadřuje k otázkám imigrace, diskriminace či statistiky.

Jeho kniha *Parlons immigration en 30 questions* je popularizační příručka, rozdělená na dvě základní části. Zatímco v první části uvedeny aktuality v této problematice, druhá část stručně a jasně uvádí základní informace o imigraci, doprovázené množstvím statistik a tabulek a příkladů z historie. Jak si autor sám uvědomuje, imigrace je v dnešní době ožehavým tématem a častou zbraní v rukou politiků i médií, jež realitu přizpůsobují svým záměrům. Proto se rozhodl vydat publikaci zaměřenou na laického čtenáře, který si přeje získat objektivní informace nejen o současném dění, ale i například o francouzských, popřípadě zahraničních zákonech, které se vztahují k této oblasti a které často zůstávají veřejnosti utajeny.

3.1.1.2 Médium

Kniha vyšla v nakladatelství *La documentation Française*, která patří od roku 2010 pod francouzské ředitelství pro právní a administrativní informace DILA. Jedná se tedy o státní značku, jež se zaměřuje na administrativní, ekonomické, sociální a právní texty. V rámci řady *Doc'en poche*, kam spadá i *Parlons immigration en 30 questions*, byly publikovány další popularizační knihy věnující se rozličným tématům, například *Parlons banque en 30 questions*, *Parlons climat en 30 questions* či *Parlons gaz de schistes en 30 questions*. Tyto příručky mají stejnou strukturu, grafické zpracování a cíl přehledně, stručně a objektivně představit danou problematiku laickému čtenáři.

3.1.1.3 Příjemce textu

Ačkoli text neobsahuje žádnou explicitní poznámku, je bezpochyby určen pro francouzské, respektive frankofonní publikum. Vzhledem ke své povaze je zřejmě zamýšlen pro dospělé čtenáře, stejně tak ale může posloužit i studentům středních škol. Imigrace je dlouhodobě ve Francii významnou problematikou. Právě proto, že se jedná o silně medializované téma, kterého je často využíváno jako politické zbraně nejen v předvolebních kampaních, má tato kniha za cíl podat laické veřejnosti nezkrácená fakta.

3.1.1.4 Čas a místo

Kniha vyšla ve Francii roku 2012 a ačkoli je migrace aktuálním tématem, ve kterém dochází často ke změnám, uvedené informace jsou stále platné. Drtivá většina statistik pochází z doby po roce 2000, a to nejčastěji z roku 2010. O zastarávání předlohy tedy v tomto případě zatím nelze mluvit. Co se týče lokalizace, publikace je silně vázaná na Francii, popřípadě na její bývalé kolonie. Zaměření pozornosti na Francii je zřejmě přímo z několika nadpisů v části *Questions-réponses*, například: *Combien d'entrées en France chaque année?*, *Comment devient-on Français?* či *La France accepte-t-elle la double nationalité?* Z třiceti otázek se v názvu kapitoly vyskytuje celkem jedenáctkrát výraz *France* či *Français* a podobná situace panuje v doprovodných tabulkách. Přestože jsou ve druhé části zmiňovány příklady ze zahraničí či popisovány určité jevy v dějinách, autor tak činí spíše za účelem

kontextualizace informace či porovnání situace právě s Francií. Imigrace v minulosti či v jiných zemích není těžištěm této knihy, která tedy nemá univerzální platnost ani pokud se jedná o čas ani o místo.

3.1.2 Vnitrotextové faktory

3.1.2.1 Téma, obsah a členění textu

Publikace se, jak je patrné z názvu, zabývá imigrací a je rozdělena na několik částí.

V první části nazvané *Panorama* autor popisuje práci státních orgánů a legislativní proces, dále vysvětluje jednotlivé zákony týkající se přistěhovalectví, uvádí přesné statistiky zaměřené na Francii, nevyhýbá se otázce nákladů, které musí stát vynaložit na přijímání přistěhovalců, také porovnává postup při žádání o azyl s Nizozemskem a zamýšlí se nad postojem, jež vůči imigrantům zaujímá společnost, a jejich možnému začlenění. *Panorama* je rozděleno na několik částí, většinou uvedených řečnickou otázkou, a samotný text je doprovázen rámečky objasňujícími francouzské zákony.

Druhá část pojmenovaná *Questions-réponses* obsahuje celkem třicet otázek, z nichž je každé věnována jedna dvoustrana. Většina témat je doplněna o tabulky či statistiky, jejichž cílem je informace popsané v textu buď rozšířit, či shrnout. Každá dvoustrana je navíc rozdělena na další podtémata, výsledkem je tedy značně členitý text a kondenzace vyjadřování. Oproti první části se *Questions-réponses* zabývá více historií a uvádí příklady i ze zahraničí. Mimo jiné vysvětluje rozdíl mezi pojmenováními *cizinec* a *přistěhovalec*, popisuje důvody k emigraci, proces žádání o azyl, objasňuje způsob, jakým jsou migrační proudy měřeny, charakterizuje přistěhovalce, dále zodpovídá otázku, v jaké míře emigrují samotní Francouzi, stejně jako v první části knihy připomíná téma nákladů na přijímání imigrantů a v neposlední řadě mluví o ilegální imigraci a jak ji zjistit.

Na posledních stránkách knihy poté můžeme najít odpovědi Hérana na dotazy čtenářů. Ačkoli se svým charakterem podobají předchozí části *Questions-réponses*, jejich struktura je rozvolněná a na šesti stranách se nachází celkem osm otázek. Čtenáře zajímá například, zdali je mezi imigranty zvýšené procento zločinců a jestli přistěhovalci mají právo volit. Odpovědi

se znovu odvolávají na přesné statistiky a příklady ze zahraničních zemí, k dispozici ovšem nejsou žádné tabulky.

Na konci knihy je uvedena bibliografie, která posiluje vědeckou stránku díla, na druhou stranu je ale velice stručná.

3.1.2.2 Presupozice

Jak jsme již zmínili v předchozí kapitole, text je zaměřen na francouzské publikum, tudíž se předpokládá znalost francouzských institucí, jako například *INSEE* či *INED*, které jsou vždy uvedeny ve formě zkratky a nejsou opatřeny žádnou vysvětlivkou. Naopak celosvětově známé, popřípadě méně známé francouzské organizace uvádí celým jménem, k nimž do závorky přidává jejich zkratku, například *l'Organisation des Nations Unies (ONU)* či *la Commission nationale de l'informatique et des libertés (CNIL)*. Rovněž je předpokládán základní přehled o historii a geografii Francie, zejména o bývalých koloniích, a také se setkáváme s termíny z oblasti geografie a demografie (např. *pyramide des âges*, *ségrégation spatiale*), jejichž význam ovšem buď vyplývá z kontextu, nebo je přímo vysvětlen. V každém případě jejich neznalost nebrání porozumění a nevyžaduje dodatečné dohledávání informací.

3.1.2.3 Neverbální prvky

V textu se objevuje velké množství neverbálních prvků. Zatímco tučně jsou vyznačeny pouze nadpisy a jejich smysl je tedy zřejmý, užití uvozovek a kurzívy se v některých případech překrývá. Některé termíny jsou zvýrazněny kurzívou (*migrant*, *immigrant*), naproti tomu jiné jsou vloženy mezi uvozovky (*génération 1,5*, *nativisme*). V dalších případech ale užití odpovídá normě – kurzívou jsou vyznačeny názvy dokumentů (*Enquêtes annuelles de recensement*), cizí výrazy (*foreign born*, *push factors*) a popřípadě zdůraznění opozice („*Français de droit* et *Français de fait*“). Tak jak je zvykem, uvozovky se kromě termínů objevují rovněž u citací (*C'est la frontière qui fait le contrebandier*) a u výrazů, od nichž se

autor snaží distancovat (*les „vrais“ immigrés*). Méně častým neverbálním prvkem je hvězdička, která odkazuje na vysvětlivku a která se vyskytuje pouze u doprovodných dokumentů. Právý tyto tabulky či grafy jsou nejdůležitějším neverbálním elementem. Tabulky nejsou barevně odlišeny, pouze odstíněny, přesto však podporují přehlednost podání informace. Na třiceti dvoustranách jich můžeme nalézt celkem dvanáct, z toho devět grafů, dvě tabulky a jedno schéma. Pouze jediný z těchto vedlejších textů není zaměřen na Francii, ale obecně na Evropu. Většina z nich má doplňující charakter, to znamená, že vybrané údaje jsou uvedeny v samotném textu. V některých případech je ovšem text a graf spojen pouze společným tématem, a je tedy na čtenáři dané informace správně interpretovat.

3.1.2.4 Syntax

Tento text obsahuje dlouhá souvětí, které jsou ovšem srozumitelné zejména díky hojným interpunkčním znaménkům – jak jsme viděli v předchozí kapitole *Neverbální prvky*, ve francouzštině se mnohem častěji než v češtině objevuje například středník, který usnadňuje orientaci:

Les études livrent quatre réponses qui ne s'excluent pas les unes les autres : dans les bassins riche en emplois ; là où vivent déjà des compatriotes ; en fonction des prix de l'immobilier ; dans les zones de logements sociaux. (O, str. 34)

K členění složitějších souvětí je také používána dvojtečka, která většinou uvozuje výčet:

Il reste alors deux options : réduire par une régularisation massive les demandes rejetées de longue date, ou légaliser «au fil de l'eau» les migrants ayant acquis des attaches sur place. (O, str. 61)

Nebo číselný údaj:

Résultat : 11 millions d'illégaux pour 38 millions de légaux. (O, str. 60)

Na druhou stranu se tu setkáváme i s krátkými úsečnými větami, které jsou řazeny za sebe bez logického konektoru, jichž francouzština obecně používá mnohem méně než čeština. Tento fakt ztěžuje českému čtenáři orientaci v textu a pochopení sdělované informace.

L'Etat ne dispose pas du droit absolu de refuser le séjour. Il est lié par les conventions internationales qu'il a signées. (O, str. 53)

Les Français de l'étranger ne sont pas tous immatriculés dans les consulats. Seul moyen : les compter dans les recensements ou registres du monde entier. (O, str. 54)

3.1.2.5 Lexikum

Jedním z charakteristických rysů populárně naučného stylu jsou odborné termíny. Na základě textu můžeme vytyčit nejvýraznější lexikálních pole:

migrace: *migration, immigration, émigration, courant migratoire, flux d'entrée*

demografie: *recensement, ségrégation spatiale, pyramide d'âges*

geografie: *názvy zemí a regionů, métropole*

sociální problematika: *emploi, intégration, discrimination, race*

Autor se zároveň snaží oživit text pomocí dalších prostředků:

obrazná vyjádření: *au fil de l'eau, crever la bulle migratoire, se frayer une voie dans le maquis réglementaire*

příslolí: *C'est la frontière qui fait le contrebandier.*

řečnické otázky: *La France est-elle le pays le plus généreux d'Europe pour l'asile?*

S'ensuit-il un appel d'air?

Le-saviez vous?

citace názvu filmu: *Le pas suspendu de la cigogne*

„mladistvý“ jazyk: *@ vous la parole*

3.2 Překladatelská úskalí a jejich řešení

3.2.1 Rovina lexikální

Odborná terminologie

Základem populárně naučného díla jsou pochopitelně odborné termíny, jejichž český ekvivalent často odpovídá doslovnému překladu a jež lze snadno dohledat v encyklopediích a specializovaných periodikách:

les flux migratoires (O, str. 36)

migrační proudy (P, str. 7)

solde migratoire (O, str. 41)

migrační saldo (P, str. 11)

croissance démographique (O, str. 40)

demografický růst (P, str. 10)

Jak jsme již zmínili v kapitole *Presupozice*, text je nasycen odbornými výrazy, nejedná se ovšem o úzce specializované termíny, které by vyžadovaly dalšího vysvětlování, ať už pro francouzského, tak pro českého čtenáře. Výjimečně se objevuje případ, kdy je odborný výraz uveden v závorce. V češtině zachováváme formu, to znamená rozepsaný výraz a jeho odborný ekvivalent v závorce. V češtině ovšem převládá řecký prefix *mono* nad latinským *uni*:

connaissance d'une seule langue (unilinguisme) (O, str. 50)

znalost jediného jazyka (monoligvismus) (P, str. 17)

Migration versus migrace

Zatímco ve francouzštině je *migration* pouhý nadřazený výraz substantiv *immigration* a *émigration* a je velice často užíváno, v češtině výraz *migrace* vyvolává dojem nekončícího, popřípadě opakovaného putování. Navíc může nechtěně asociovat spíše migraci zvířat než

lidí. V češtině proto dochází ke konkretizaci a podle kontextu se rozhodujeme, zda je důraz kladen na cíl cesty, a v tom případě překládáme výrazem *imigrace*, respektive *imigrant*:

[...] *la France a commencé à attirer les migrants dès [...]* (O, str. 41)

[...] *Francie začala imigranty přitahovat od [...]* (P, str. 11)

Pokud je ovšem významnější samotný odchod, popřípadě pokud se na něj díváme očima toho, kdo je „opouštěn“, to znamená Francie, překládáme pomocí výrazu *emigrace*:

la migration française vers le Canada (O, str. 55)

francouzská emigrace do Kanady (P, str. 21)

Nakonec v několika případech můžeme zachovat francouzské *migration*, a to pokud je důraz kladen na samotný pohyb, nikoli na jeho začátek či konec:

migrations au sein de l'Union européenne (O, str. 37)

migrace v rámci EU (P, str. 8)

Métropole versus metropole

Výraz *métropole* ve francouzštině označuje Francii a Korsiku. V češtině je tedy nepřijatelný výraz *metropole* ve smyslu město a přestože existuje spojení *metropolitní Francie*, je třeba jej opatřit vnitřní vysvětlivkou:

8,4 % des habitants de la métropole sont immigrés.(O, str. 30)

8,4 % obyvatel metropolitní části Francie, to znamená včetně Korsiky, jsou přistěhovalci.(P, str. 1)

Později se na straně 33 výchozího textu u tabulky objevuje popisek *France métropolitaine*, v tomto případě již necháváme jako *metropolitní Francie* bez vnitřní vysvětlivky.

Překlad názvů kapitol

Francouzština využívá v názvech kapitol zkratkovité konstrukce, jež nejsou pro češtinu přirozené, například:

Moins de 10 % de la population (O, str. 30)

Pas de registre de population (O, str. 36)

Protože se ovšem v drtivé většině případů jedná o shrnutí následujícího odstavce, v češtině zachováme stejnou funkci a název upravíme většinou přidáním slovesa, popřípadě jiné informace, která vyplývá z kontextu:

Přistěhovalci tvoří méně než 10 % obyvatel (P, str. 1)

Registr obyvatel neexistuje (P, str. 7)

Obrazná pojmenování a expresivní vyjádření

Populárně naučný text je mimo jiné charakterizován užíváním obrazných pojmenování a expresivních vyjádření za účelem oživení textu. V překladu se snažíme tento princip zachovat:

[...] certains migrant se frayent une voie dans le maquis réglementaire [...] (O, str. 48)

[...] si někteří přistěhovalci razí cestu houštím pravidel [...] (P, str. 16)

Občas ale dochází ke ztrátě původní funkce, a tedy k nivelizaci:

[...]la pyramide des âges des immigrants a la forme étrange d'une toupie ou d'un as de pique, presque vide à base. (O, str. 30)

[...]má věková pyramida přistěhovalců zvláštní tvar pikového esa s téměř prázdnou základnou[...](P, str. 1)

Vzhledem k tomu, že *toupie* se v češtině nazývá hovorově *káča*, navíc je otázkou, do jaké míry by byl tento výraz srozumitelný pro široké publikum, rozhodli jsme se v textu ponechat pouze *pikové eso*, jež má stejný tvar jako *toupie*, a přirovnání tak zůstane zachováno.

Dále v textu můžeme najít expresivní vyjádření, u kterých se nám nepovedlo najít český ekvivalent, který by měl stejný náboj:

la saignée des guerres révolutionnaires (O, str. 42)

obrovské ztráty v revolučních válkách (P, str. 12)

Na mysl pravděpodobně vytane výraz *krvavé ztráty*, pro daný text se ale zdá až příliš agresivní.

Ve výchozím textu se rovněž vyskytuje jedno španělské přísloví, při jehož překladu se inspirováme českým příslovím *Příležitost dělá zloděje*:

C'est la frontière qui fait le contrebandier. (O, str. 49)

Hranice dělá pašeráka. (P, str. 16)

Vlastní jména

K dalším zásahům musí dojít u vlastních jmen. Francouzština si totiž může dovolit použít pouze příjmení, a to i při první zmínce. V češtině ovšem může tato forma vyznít téměř „drze“, a proto k příjmení přidáme křestní jméno. Nejedná se tedy o doplnění znalostí, ale spíše o stylistickou záležitost.

un film d'Angelopoulos (O, str. 53)

název filmu Thedora Angelopoula (P, str. 19)

président Reagan (O, str. 61)

prezident Ronald Reagan (P, str. 26)

V následujícím případě také dodáme vnitřní vysvětlivku:

Rousseau le cite dans le Contrat social (1762). (O, str. 52)

Jean-Jacques Rousseau tento princip cituje ve své knize O společenské smlouvě (1762). (P, str. 19)

3.2.2 Rovina morfosyntaktická

Nejdříve uvedeme příklady několika překladatelských postupů, jež jsme při překladu využili.

U modulace dochází k posunům v sémantické oblasti:

charge d'enfants (O, str. 34)

počet dětí (P, str. 5)

Leur flux est estimé à 55 000 [...] (O, str. 38)

Jejich počet je odhadován na 55 000 [...] (P, str. 9)

paix retrouvée (O, str. 40)

ukončení bojů (P, str. 10)

Dalším užívaným postupem je transpozice, u níž dochází k posunům na úrovni morfosyntaxe – v překladu se většinou projevuje změnou slovního druhu:

de longue date (O, str. 33)

dlouhodobých (P, str. 4)

migrations ibériques (O, str. 31)

počet přistěhovalců z Iberského poloostrova (P, str. 2)

Rovněž dochází k záměně jednotného a množného čísla:

Mais s'il reste inférieur à un an, le démographe suit les préceptes de [...] (O, str. 37)

Pokud ale nepřesáhne jeden rok, demografové se řídí pravidly [...] (P, str. 8)

Une course de vitesse est engagée entre, d'un côté, les candidats à la migration [...] et le législateur [...] (O, str. 49)

Začíná hra o čas mezi potencionálními imigranty na jedné straně [...] a mezi zákonodárci [...] (P, str. 16)

Le traitement administratif des candidatures au séjour cloisonne les « motifs ». (O, str. 51)

Administrativa rozděluje žádosti podle motivu. (P, str. 18)

compétences difficiles à valoriser dans d'autres sociétés, non-reconnaissance des diplômes
(O, str. 50)

dovednosti těžko uplatnitelné v jiné společnosti, neuznání diplomu (P, str. 17)

Můžeme si všimnout také záměny kladného a záporného vyjádření:

est découragé (O, str. 42)

není podporováno (P, str. 12)

Posledními dvěma překladatelskými postupy jsou koncentrace a diluce:

modifier en profondeur (O, str. 40)

změnil (P, str. 10)

tout individu ayant fui son pays (O, str. 56)

uprchlíka (P, str. 22)

en Europe (O, str. 37)

v evropských zemích (P, str. 8)

peuplement des Amériques (O, str. 42)

osídlování Severní a Jižní Ameriky (P, str. 12)

Slovesné časy

V Héranově textu se střídá čas přítomný s časy minulými. V případě, že se jedná o čas přítomný s všeobecnou platností, ponecháváme ho i v češtině:

De plus en plus, les femmes aussi prennent l'initiative de la migration. (O, str. 48)

Čím dál tím častěji přebírají při migraci iniciativu ženy. (P, str. 16)

Několikrát můžeme ale narazit i na historický prézens. Ten má za úkol text dynamizovat, při jeho převodu do češtiny se ovšem budeme držet českých konvencí a na jeho místě použijeme čas minulý:

En 1986, le président Reagan régularise 2,7 millions de migrants illégaux. (O, str. 61)

V roce 1986 prezident Ronald Reagan „regularizoval“ 2,7 milionů ilegálních přistěhovalců.
(P, str. 26)

Délka vět

Ačkoli je obecně známo, že francouzština ráda používá dlouhá souvětí, které mohou pro češtinu znamenat komplikace, v tomto textu se překvapivě potýkáme s opačným problémem:

Les Français de l'étranger ne sont pas tous immatriculés dans les consulats. Seul moyen : les compter dans les recensements ou registres du monde entier. (O, str. 54)

Všichni Francouzi žijící v zahraničí nejsou přihlášení na konzulátech, jediným způsobem je tedy je zahrnout do sčítání obyvatelstva či do registrů v oné zemi. (P, str. 20)

Jak je patrné z úryvku, francouzština naopak používá krátké věty, které by v češtině nezněly přirozeně. Proto je musíme spojit a v tomto případě navíc přidat logický konektor *tedy*. Stejný jev se nachází na dalších místech textu, ve kterých použitím dalších logických konektorů *totiž*, *a proto* nebo *ale* dochází k intelektualizaci výchozího textu:

L'Etat ne dispose pas du droit absolu de refuser le séjour. Il est lié par les conventions internationales qu'il a signées. (O, str. 53)

Stát nemá absolutní právo zamítnout žádost k pobytu, je totiž vázán mezinárodními dohodami, které podepsal. (P, str. 19)

Elu président, il n'eut pas le temps d'abolir lui-même les quotas d'immigration. La décision est revenue à son successeur, Lyndon Johnson, en 1965. (O, str. 45)

Po zvolení prezidentem ale nestihl imigrační kvóty sám zrušit, a proto toto rozhodnutí připadlo roku 1965 na jeho následovníka Lyndona Johnsona. (P, str. 14)

Un visa touristique expire au bout de trois mois. Au-delà, le séjour en France devient illégal. (O, str. 37)

Turistické vízum vyprší po třech měsících a poté se pobyt ve Francii stává ilegálním. (P, str. 8)

Ils n'ont franchi aucune frontière. Il convient de les compter, mais à part. (O, str. 30)

[...]nepřekročili žádnou hranici, je ale správné je započítat, avšak odděleně. (P, str. 1)

3.2.3 Neverbální prvky v textu

Héran hojně využívá kurzívy a uvozovek. Na základě předkládaného úryvku můžeme vytyčit několik pravidel, podle kterých se řídí.

Kurzíva označuje především názvy publikací či mezinárodních smluv a cizí výrazy:

A Nation of Immigrants (O, str. 45)

Projet de paix perpétuelle (O, str. 52)

westerse/niet-westerse (O, str. 47)

push factors (O, str.51)

Tato zásada ovšem není důsledně dodržována, neboť v textu můžeme najít zmínku o výstavách, jejichž název je uveden v uvozovkách:

Immigration et football (O, str. 43)

Les Polonais en France depuis 1830 (O, str. 43)

A také o názvech výzkumů provedených na téma imigrace:

Mobilité des immigrants (O, str. 32)

Famille (O, str. 32)

Vyjma těchto případů ovšem můžeme pozorovat jasnou tendenci k označování názvů a cizích výrazů kurzívou, a proto je dodržujeme i v češtině, tedy i v našem překladu.

Mnohem častěji než kurzíva jsou však ve francouzštině obecně a konkrétně v tomto výchozím textu využívány uvozovky. Uveďme několik příkladů, které nám pomohou ilustrovat pravidla pro užití uvozovek:

odborné termíny: *ségrégation spatiale* (O, str. 34)

génération 1,5 (O, str. 35)

distanc autora: *des «vrais» immigrés* (O, str. 46)

immigration «choisie» (O, str. 38)

přísluví: *C'est la frontière qui fait le contrebandier.* (O, str. 49)

Obecně se dá říci, že uvozovky jsou ve francouzštině nadužívány, pokud bychom zachovali stejné množství i v češtině, působilo by to rušivě. Proto vybrané výrazy, a to zejména ty, které v češtině nepůsobí jako odborný termín, ponecháme bez vyznačení.

Il faut les démêler avant de conclure à une «ségrégation spatiale», voire à une «discrimination». (O, str. 34)

Předtím ale než budeme moci hovořit o prostorové segregaci, či dokonce diskriminaci [...] (P, str. 7)

Další typologické změny se týkají použití vykřičníku, jež zvyšuje expresivitu a podtrhuje překvapivou informaci, v češtině ovšem vyznívá téměř bulvárně a je pro něj třeba najít jiný vyjadřovací prostředek. V našem textu se objevuje několikrát, na základě kontextu jsme se rozhodneme mezi kompenzací pomocí lexika:

70 % d'immigrés dans les Émirats ! (O, str. 30)

až 70 % ve Spojených arabských emirátech (P, str. 1)

A mezi jeho vynecháním – v tomto případě ovšem dochází k nivelizaci, tedy zplošťování stylu:

[...] 4,3 % des Français diplômés du supérieur vivent à l'étranger, contre 12,1 % des diplômés britanniques ! [...] (O, str. 54)

[...] v zahraničí žije 4,3 % vysokoškolsky vzdělaných Francouzů oproti 12,1 % britských absolventů [...] (P, str. 20)

Mezi další typologické rozdíly mezi češtinou a francouzštinou patří rovněž francouzské používání dvojtečky, jež se nejčastěji do češtiny převádí pomocí spojovníku:

Deux facteurs expliquent cette situation : la baisse de la fécondité [...] et la saignée des guerres révolutionnaires et napoléoniennes. (O, str. 42)

Tuto situaci vysvětlují dva faktory – pokles plodnosti [...] a obrovské ztráty v revolučních a napoleonských válkách. (P, str. 12)

[...] l'Espagne a régularisé en masse : 133 000 personnes en 1991 [...] (O, str. 61)

[...] Španělsko se rozhodlo regularizovat hromadně – 133 000 lidí v roce 1991 [...] (P, str. 26)

Dále je nutno nahradit tři tečky na konci věty, jež jsou nežádoucím beletrizujícím prvkem, a použít výrazy jako *a další, apod.:*

Elle est fondée sur des éléments épars : permis de séjour non reconduits, immigrés ne figurant plus au recensement, [...] (O, str. 37)

Je založen na několika nejednotných údajích – neobnovená povolení k pobytu, přistěhovalci, kteří již nefigurují na seznamech sčítání obyvatel a další [...] (P, str. 8)

Posledním typografickým elementem, pro nějž je třeba v češtině najít jiné vyjádření, je středník, který v češtině téměř vymizel:

Les études livrent quatre réponses qui ne s'excluent pas les unes les autres : dans les bassins riche en emplois ; là où vivent déjà des compatriotes [...] (O, str. 34)

Studie uvádějí čtyři příčiny, které se ovšem vzájemně nevylučují – v oblastech s širokou nabídkou práce, tam, kde již žijí krajané [...] (P, str. 5)

3.2.4 Překlad reálií a nepřesnosti výchozího textu

Jak jsme již uvedli v předchozích kapitolách, kniha je primárně psaná pro frankofonní obyvatele. To mimo jiné znamená, že obsahuje řadu odkazů na frankofonní svět, a to především samotnou Francii, jimž český čtenář může a nemusí porozumět. V této situaci je na překladateli posoudit cílové publikum a jeho znalosti, popřípadě zda je informaci vůbec nutno v českém překladu zachovat. Na základě předchozí analýzy můžeme konstatovat, že se jedná o populárně naučnou příručku určenou pro laické publikum, z čehož budeme vycházet při hledání řešení.

První kategorií jsou francouzské instituce. V samotném výchozím textu si můžeme všimnout určité hierarchizace. Na prvním místě jsou pro Francouze nejznámější instituce, u nichž se dokonce neuvádí celý název, ale pouze zkratka. Ta je navíc zřejmě vžitá do takové míry, že u ní nejsou dodržovány majuskule:

Insee (O, str. 30)

Ined (O, str. 35)

V překladu ovšem nejenže přidáme nutnou vnitřní vysvětlivku, ale rovněž použijeme majuskule, aby bylo českému čtenáři jasné, že se jedná o zkratku. Vnitřní vysvětlivka obsahuje charakteristiku instituce, nejedná se o oficiální český ekvivalent ani přesný překlad, proto je psána s počátečním malým písmenem:

francouzský statistický ústav INSEE (P, str. 1)

francouzský demografický ústav INED (P, str. 6)

U jiných organizací je uveden celý název, po němž následuje jeho zkratka v závorce. Stejnou formu zachováme i při překladu do češtiny, pouze opět použijeme majuskule:

La Commission nationale de l'informatique et des libertés (Cnil) (O, str. 32)

Národní komise pro informatiku a svobodu (CNIL) (P, str. 4)

V následujících příkladech ale forma ve výchozím textu kolísá, neboť je zkratka uvedena velkými písmeny:

Cité nationale de l'histoire de l'immigration (CNHI) (O, str. 43)

Národní muzeum historie imigrace (CNHI) (P, str. 13)

l'Organisation des Nations unies (ONU) (O, str. 37)

Organizace spojených národů (OSN) (P, str. 8)

U OSN je ovšem autor rovněž nekonzistentní, neboť na straně 47 je zkratka opět psána malými písmeny. Záměr autora je těžké odhadnout, je možné, že zkratka je psána velkými písmeny, když se v textu objevuje poprvé. Na potvrzení této hypotézy nemáme ale dostatek materiálu. V každém případě svou strategii autor nedodržel.

Při převodu reálií do češtiny se pouze v jednom případě uchylujeme k poznámce pod čarou, a to u pojmenování *Harki*, které označuje etnické Alžírany, kteří sloužili ve francouzské armádě během alžírské války (1954–1962). Vzhledem k tomu, že toto vysvětlení nelze uspokojivě zkrátit natolik, abychom jej mohli přirozeně začlenit do textu, vznikne z něj poznámka pod čarou.

Nakonec zmíníme několik nepřesností, jichž se autor, záměrně či nezáměrně, dopustil. Jak jsme již uvedli dříve v této kapitole, značně kolísá označování zkratk. Podobným příkladem je označení Evropské unie. Zatímco na straně 37 je uveden celý název *Union européenne*, na straně 46 je za ním ještě uvedena zkratka, tedy *Union européenne (UE)*. Otázkou je, proč nebyla zkratka uvedena dříve. V tomto případě se jednoznačně jedná o omyl autora, ačkoli není závažný. U dalších příkladů si ovšem nemůžeme být jisti, zda k chybě nedošlo při redigování textu – vyznačování kurzívou je totiž nekonzistentní (podtržené údaje nejsou ve výchozím textu označeny kurzívou, přestože se jedná o názvy):

Les enquêtes ont porté sur différents domaines : Mobilité des immigrés (1992), Famille (1999), Emploi (2003) [...] (O, str. 32)

Rapport du Gouvernement au Parlement sur la politique migratoire (O, str. 39)

Nakonec dochází i ke svévolné změně či krácení názvu. Jako americký statistický úřad autor označuje *Bureau of Census* (O, str. 60), zvýrazněný kurzívou. Oficiální název ovšem zní *Bureau of the Census*, popřípadě *The United States Census Bureau*. Vzhledem k povaze textu není vhodné napsat název americké instituce bez jakékoli vnitřní vysvětlivky. Pokud se tak ale autor rozhodne, měl by ho alespoň napsat správně.

Poslední výtka míří k představení *Evropského paktu o přistěhovalectví a azylu* (O, str. 61) jako *Pacte européen sur l'immigration*. Kromě faktu, že je opět opomenuta kurzíva, je nesmyslně krácen název paktu, který obsahuje dovětek *et l'asile*. Pokud vezmeme v úvahu, že odstavec mluví nejen o imigraci, ale právě i o azylu, a že zmíněný dovětek má délku přibližně deseti znaků, jeho vynechání nám přijde zbytečné.

4. Závěr

Cílem této práce bylo podat funkčně ekvivalentní překlad dvaceti normostran populárně naučného díla *Parlons immigration en 30 questions* a následně předložit analýzu výchozího a cílového textu. Francouzský demograf François Héran napsal tuto knihu za účelem poskytnutí základní orientace v problematice imigrace, která je dnes, a zvláště ve Francii, ožehavým tématem. Hlavní text je doprovázen doplňujícími tabulkami a grafy, jež napomáhají k utřídění informací. Druhá polovina knihy, jejíž část jsme si vybrali k překladu, je psána atraktivní formou otázek a odpovědí a dělena do dalších podkapitol. Při překladu jsme se snažili o faktickou správnost a o zachování estetických hodnot díla. V teoretické části jsme se poté věnovali rozboru výchozího textu a jednotlivým překladatelským problémům na několika rovinách a jejich řešením.

5. Bibliografie

PRIMÁRNÍ LITERATURA

HERAN, François: *Parlons immigration en 30 questions*. Paris: La documentation Française, 2012

SEKUNDÁRNÍ LITERATURA

BRUNEL, Aude; ŠOTOLOVÁ, Jovanka: *Stylistická analýza českých a francouzských textů*. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2012

HOFFMANNOVÁ, Jana; HOUŽVIČKOVÁ, Milena: *Čeština pro překladatele: základy teorie, interpretace textů, praktická cvičení*. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2012

LEVÝ, Jiří: *Umění překlada*. Praha: Apostrof, 2012

LUHR, James: *Země*. Praha: Knižní klub, 2004

NORD, Christiane: *Text Analysis in Translation*. Amsterdam: Rodopi, 1991

WINSTON, Robert: *Člověk*. Praha: Knižní klub, 2008

INTERNETOVÉ ZDROJE

La documentation Française. [online]. Dostupné z ladocumentationfrancaise.fr

Eur-lex. [online]. Dostupné z eur-lex.europa.eu/homepage.html?locale=cs

Internetová jazyková příručka. [online]. Dostupné z prirucka.ujc.cas.cz

Migrace online. [online]. Dostupné z migraceonline.cz

OSN. [online]. Dostupné z osn.cz

Wikipedia. [online]. Hesla: Guerre d'Algérie. Dostupné z wikipedia.fr